

Floris Henrik Verster (1861-1927); keldergraf 18, vak A
Kunstschilder

Personalia

Geboren: 9 juni 1861 te Leiden

Zoon van: Florentius Abraham Verster van Wulverhorst en Everdina Margaretha van Kaathoven

Gehuwd met: Jenny Kamerlingh Onnes in 27 oktober 1892 te Zoeterwoude

Overleden: 21 januari 1927 te Leiden

Begraven: 25 januari 1927 te Leiden

Samenvatting

Floris Verster wordt in 1861 geboren te Leiden. Als 17-jarige krijgt hij in zijn geboortestad tekenlessen van Gerardus Johannes Bos en gedurende een aantal maanden ook van George Breitner. Van 1879 tot 1882 bezoekt Verster de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, waarna hij voor korte tijd naar de academie in Brussel vertrekt.

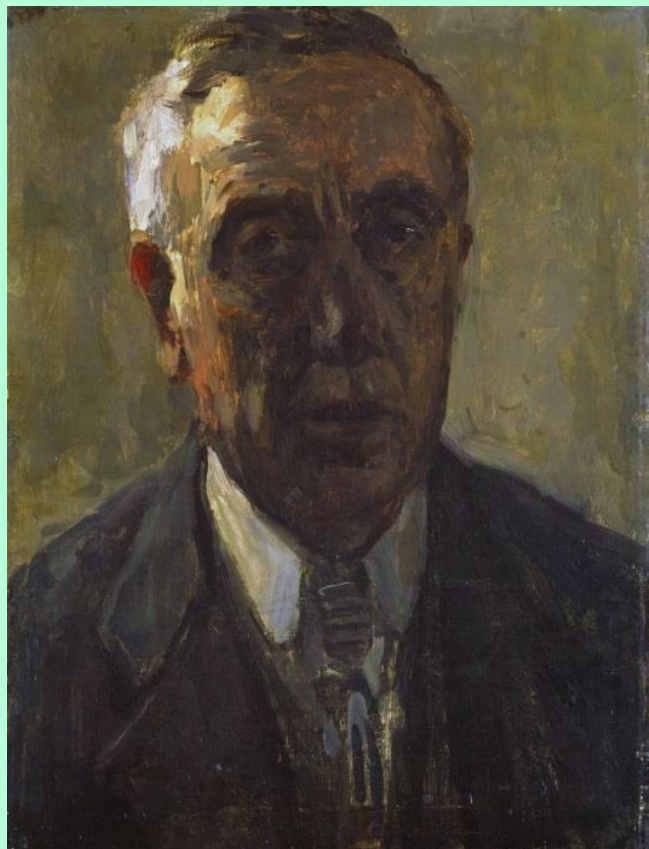
Verster is vooral bekend door zijn bloemstillevens en landschappen. Zijn werk is in de jaren 1880/1890 een ware vernieuwing.

In 1892 trouwt hij te Zoeterwoude met Jenny Kamerlingh Onnes. Het echtpaar gaat wonen in Huize Groenoord. Het huwelijk blijft kinderloos.

Floris Verster ontwikkelt zich tot een van de meest toonaangevende schilders van de *fin-de-siècle*.

Hij onderhoudt nauwe contacten met Albert Verweij en Jan Toorop. Werken van hem bevinden zich onder andere in museum De Lakenhal, het Kröller-Muller Museum en het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum bezit ook correspondentie met Philip Zilcken, beeldend kunstenaar en schrijver.

Het echtpaar Verster leeft een teruggetrokken leven. Op 21 januari 1927 verdrinkt Floris Verster in de vijver van zijn tuin.

Zelfportret (1921)

Volledige versie

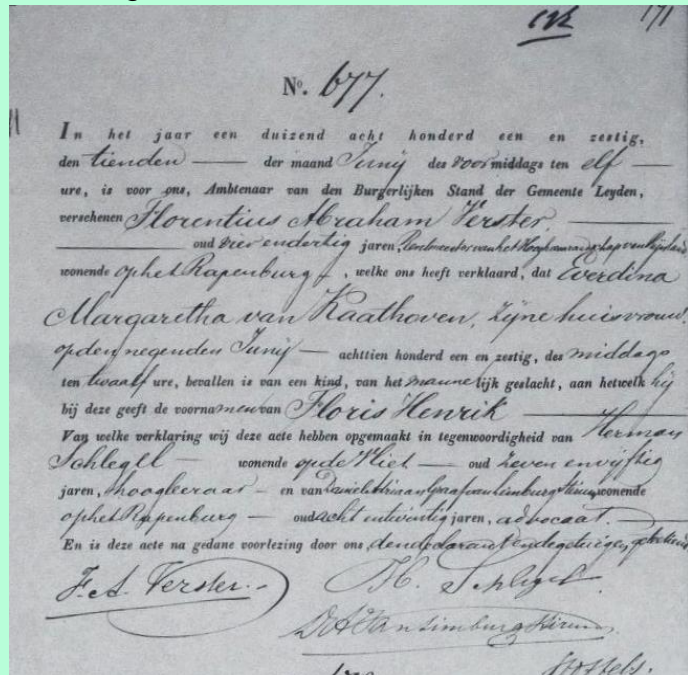
Het ouderlijk gezin

Floris Henrik Verster wordt geboren op 9 juni 1861 in een huis aan het Leidse Rapenburg (nr. 47), dat eigendom was van zijn grootvader aan moeders zijde, dokter Van Kaathoven. Eigenlijk is zijn volledige achternaam Verster van Wulverhorst, maar hij noemt zich kortweg Verster, net als zijn vader.

De vader van Floris, Florentius Abraham, geboren in 1826 te Boxtel, trouwt in 1859 met de in Leiden geboren Everdina Margaretha van Kaathoven.

Uit dit huwelijk worden twee zoons geboren: Floris in 1861 en zijn broer Cornelis Willem Hendrik in 1862.

Wanneer de ouders van Floris trouwen, gebruikt zijn vader het tweede deel van zijn achternaam niet meer. Florentius is dan rentmeester van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Later wordt hij administrateur van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden. Hij is ook penningmeester van het schildersgenootschap Ars Aemula Naturae.

Geboorteakte Floris Verster

Zijn opleiding

Als kind komt Floris, die - na een particuliere lagere school - een aantal jaren de HBS bezoekt, vaak in het museum waar zijn vader werkt. Hij raakt er geboeid door de dode dieren, het verval en sterfelijkheid. Gestimuleerd door zijn vader, zelf ook geen onverdienstelijk tekenaar, begint Floris met het tekenen van dieren. Wanneer hij zeventien jaar is, krijgt hij tekenles van Gerardus Johannes Bos, kunstschilder, lithograaf, etser en steendrukker. Gedurende de korte periode dat George Breitner docent is bij het Leidse genootschap Ars Aemula Naturae, krijgt Verster ook van hem tekenles.

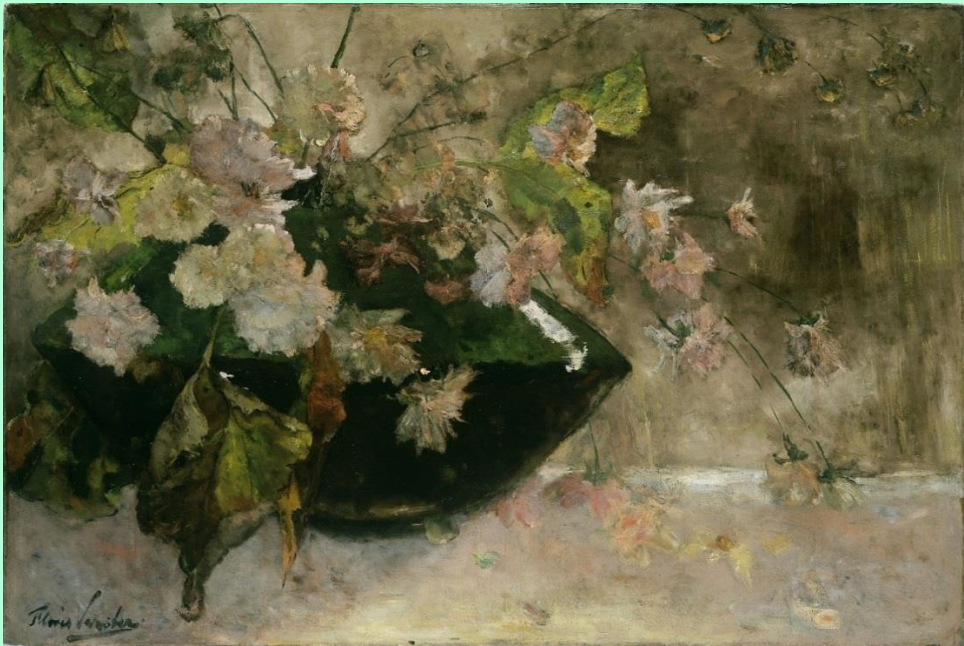
Van 1879/1880 tot 1882 bezoekt Verster de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag om daarna voor een korte periode naar de academie in Brussel te gaan. Wanneer hij weer terug is in Leiden, deelt hij een atelier met Menso Kamerlingh Onnes, de stillevensschilder die in 1892 zijn zwager wordt.

De eerste periode van de schilder (1882-1892)

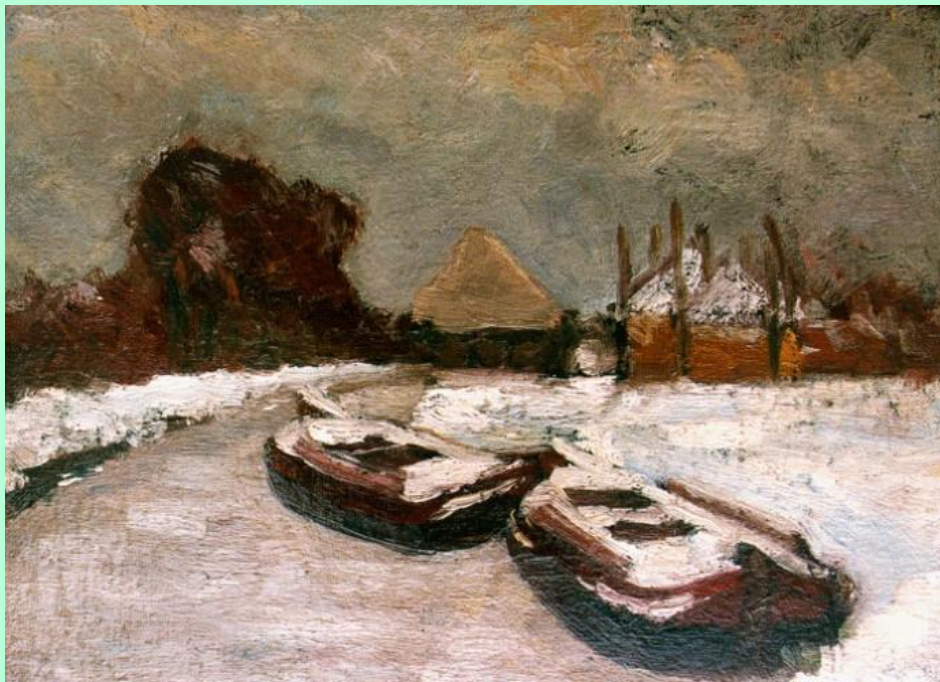
Gedurende een jaar of drie volgt hij de stijl van de Haagse School. Omstreeks 1885 begint Verster te experimenteren met stillevens, daartoe geïnspireerd door verschillende schilders, waaronder Menso Kamerlingh Onnes en Jan Weissenbruch.

Hij oogst vanaf 1888 veel succes met zijn vernieuwende, grote en uitbundige werken van bloemen en landschappen. Ze geven een suggestie van mysterie en verval. Hij durft het aan om bijvoorbeeld een winters tafereel met roze sneeuw te schilderen. Het is Verster niet te doen om de exacte weergave, maar vooral om de associaties. Zijn werk krijgt internationale erkenning, al wordt het niet door iedereen gewaardeerd.

In november 1890 wordt hij - op voorspraak van Jan Toorop - uitgenodigd om in Brussel te exposeren voor de avantgardistische kunstenaarsgroep *Les Vingts*. Daar exposeerde hij samen met Auguste Rodin, James Ensor, Paul Gauguin, Claude Monet en Vincent van Gogh.

Pioenen (1889)

Winters gezicht op dorpje aan het water

Dit schrijft Kunstbus over die periode:

"In 1888 maakte hij met olieverf twee enorme bloemstillevens waarmee hij wist door te breken: Papavers en Pioenen. Hij schuwde hier het gebruik van gekleurd glas, zilverpapier en spiegels niet: het schilderij fonkelt en schittert dat het een lieve lust is. Kleuren spetteren je tegemoet. De helrode papavers tegen een donkere achtergrond doen sterk denken aan Japanse schilderkunst."

Zijn huwelijk

In 1892 trouwt hij in Zoeterwoude met de in Groningen geboren Jenny Kamerlingh Onnes, de zus van Menso, waarmee hij zijn atelier bijna tien jaar deelde, en van de natuurkundige Nobelprijswinnaar Heiko Kamerlingh Onnes.

Na hun huwelijk vestigt het echtpaar zich op de buitenplaats Groenoord in Leiderdorp, vlakbij Leiden. Wanneer dit deel van Leiderdorp in 1896 wordt geannexeerd door Leiden, wordt Verster, aanvankelijk huurder van het pand Haarlemmerweg 49 (huidig nummer), de eigenaar van Groenoord. Hij zal er de rest van zijn leven blijven wonen.

Portret van zijn vrouw Jenny door Menso Kamerlingh Onnes

Huize Groenoord aan de Haarlemmertrekvaart (1905)

Jenny houdt, na haar verloving, van 1889 tot 1894 een dagboek bij, waarin zij schrijft hoe de verschillende werken tot stand komen en over de stemmingen waarin Floris verkeert.

De tweede periode van de schilder (1892-1900)

Hoewel Verster veel succes heeft met zijn stilleven, heeft hij het gevoel op een dood punt te zijn aangekomen. Hij gaat op zoek naar iets nieuws. Hij vindt dat in pasteltekeningen. Het sluit aan bij werk van Jan Toorop, de enige schilder met wie hij goede contacten onderhoudt. Jenny schrijft hierover in haar dagboek: *"Toorop is voor hem de eenig nieuwe, de verst vooruitstrevende"*.

Hij schetst onder andere zijn leermeester Breitner en het kasteel Endegeest. Over deze laatste tekening noteert Jenny: *“Na zijn huwelijk maakt hij studies in pastel en daarna de tekening van ’t kasteel Endegeest, in de winter bij ondergaande zon. Mooi zijn de met dik klimop begroeide bomen, de karakteristieke palmpjes en de rododendrons fijn van kleur, de lucht met het netwerk van takken”*.

Vanaf 1894 maakt Verster een serie waskrijttekeningen. In deze verfijnde techniek zet hij de weg voort die hij met zijn pasteltekeningen is ingeslagen. Dit werk met fijne, dicht op elkaar staande krijtstreepjes is zeer tijdrovend en Verster doet vaak maanden over één tekening. In de periode 1894-1903 maakt hij ruim vijftwintig van deze tekeningen.

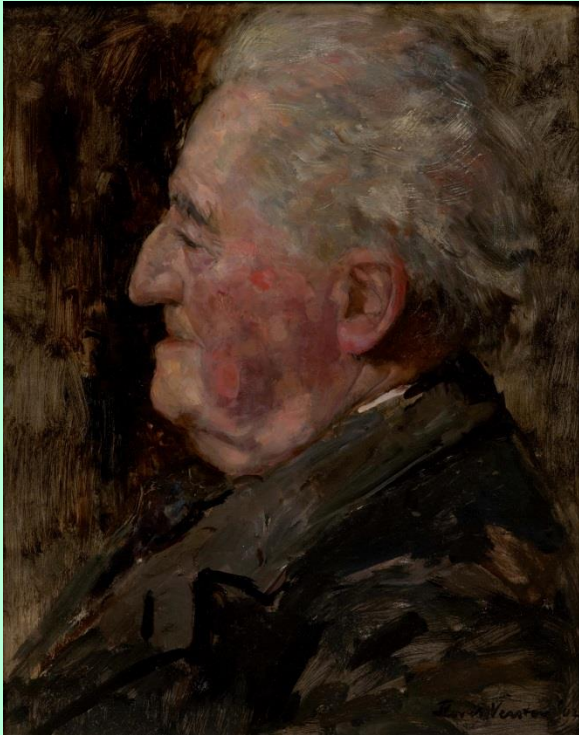
Leermeester Breitner (1887)

Dorpskerk achter de bomen (1888)

De derde periode van de schilder (1900-1927)

Omstreeks 1900 heeft Verster naar zijn idee alle mogelijkheden van de waskrijttechniek onderzocht. Hij keert dan terug naar schilderen in olieverf. In deze periode maakt hij weer stillevens, maar ook een aantal portretten.

Portret van zijn vader Florentius (1902)

Portret van zijn vrouw Jenny (1923)

Zinnia's in gemberpot

Anemonen

Zijn isolement en laatste jaren

Floris Verster en zijn vrouw hebben met weinig mensen contact. Naast de goede band met Jan Toorop eigenlijk alleen met de dichter Albert Verwey, die in Noordwijk woont. Een vriendschap die Verwey inspireerde tot het schrijven van een aantal gedichten over het werk van zijn vriend. Over deze vriendschap en het werk van Verster en Verwey verscheen in 2013 een prettig leesbaar boekje van Onno Blom, de biograaf van Jan Wolkers.

In huize Groenoord (ca. 1925)

Na het overlijden van de moeder van Floris in 1919, verhuist zijn vader, voor wat de laatste vier jaar van zijn leven zullen worden, naar Groenoord, waar Floris zich steeds meer isoleert. In Leiden bezorgde dat hem de bijnaam 'de kluizenaar van Groenoord'. Floris Verster wordt beschreven als een tobberige man die bij vlagen niet goed lijkt te weten welke wegen hij wil inslaan.

De laatste jaren van zijn leven schildert Verster nog maar weinig. De kwakkelende gezondheid van beide echtelieden dragen nog verder bij aan hun vereenzaming, die in 1926 voor Floris tot een droevig hoogtepunt leidt door de plotselinge dood van Jenny.

Tegelijk met deze gebeurtenis speelt de onteigening van Groenoord door de gemeente Leiden, die op de grond en nabije omgeving veehallen en een weg wil aanleggen. Voor de gedwongen verkoop krijgt Verster in 1926 een bedrag van f 37.500,-. Hij is nu alles kwijt. (Het zou overigens nog vele jaren duren voordat de gemeente de plannen met het stuk grond zal uitvoeren.)

Enkele maanden voor zijn overlijden wordt Floris Verster verpleegd in het Diaconessenhuis. In die periode laat hij zich een keer per auto naar huis rijden om enkele werken, waar hij ontevreden over is, te vernietigen.

Op 21 januari 1927, een kille winterdag, komt aan het leven van Floris Verster een einde. Hij wordt gevonden in de vijver in zijn tuin. Verdronken. De precieze toedracht van de dood van Floris zal nooit bekend worden. Enerzijds wordt aangenomen dat hij is uitgleden en in het ijskoude water terecht is gekomen. Anderzijds dat hij zelf een einde aan zijn leven heeft gemaakt.

De vijver in zijn geliefde tuin (door Floris Verster geschilderd ca. 1920)

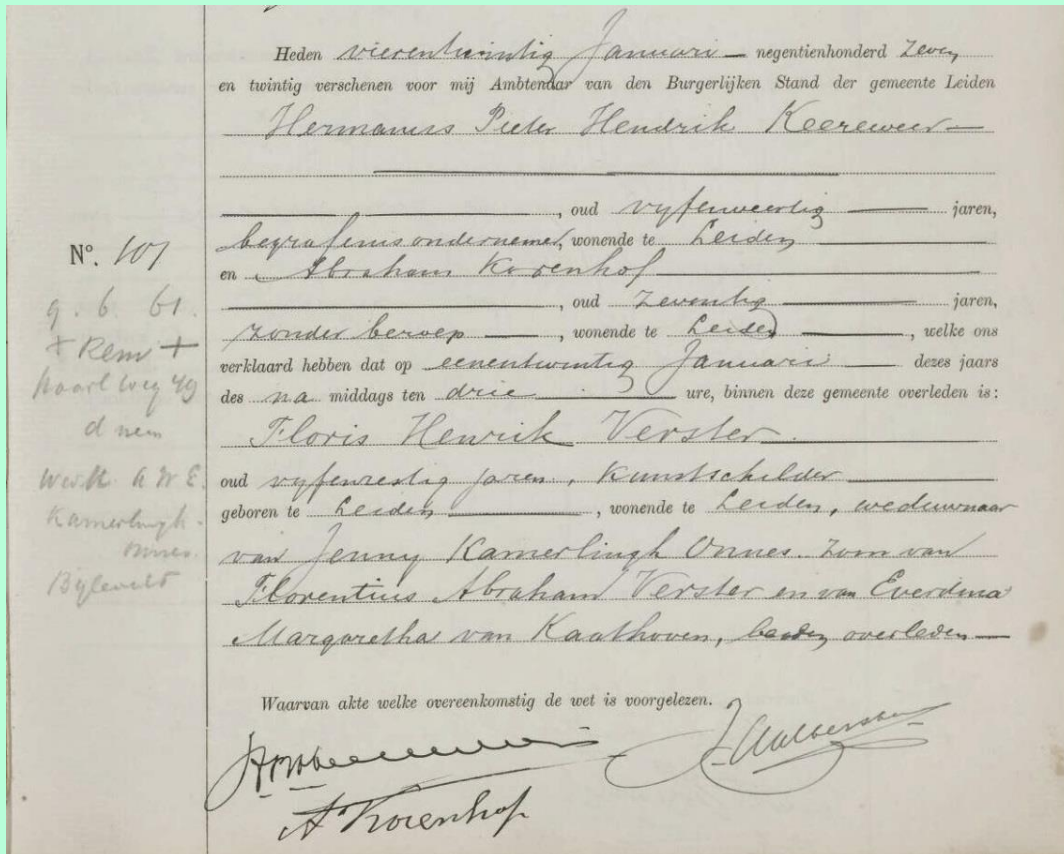
Op dinsdag 25 januari 1927, om half drie in de middag, wordt Floris Verster begraven op de begraafplaats Groenesteeg. Niet bij zijn vrouw Jenny. Zij werd begraven in het graf van de familie Kamerlingh Onnes in Voorschoten.

Geheel in de geest van de overledene werd er aan het graf gezwegen. Er was geen enkele toespraak.

De ouders van Floris hebben een hoge leeftijd bereikt en zijn eveneens in keldergraf 18 op Groenesteeg begraven. Zijn moeder (1832-1919) is zevenentachtig jaar geworden en zijn vader (1826-1923) zelfs zesennegentig.

Keldergraf 18

Overlijdensakte

Pas na zijn dood werd in museum De Lakenhal een tentoonstelling over het werk van Floris Verster georganiseerd. Bij de opening sprak burgemeester Kinschot de woorden: "De gemeente Leiden is ten opzichte van Floris Verster tijdens diens leven deerlijk te kort geschoten.". Maar toen was het te laat.

Zowel in Leiden, in de buurt van zijn voormalige woning Groenoord, als in Oegstgeest is een laan naar Floris Verster vernoemd.

Straatnaambord in Leiden

In het Leids Jaarboekje 1928 schreef A. Coert het volgende In Memoriam.

In het atelier op Groenoord

Buiten waait een straffe voorjaarswind en doet de groenende twijgen van de hoge olmen in het kleine parkje zwiepen. Witte wolken glijden langs de koud-blauwe lucht en teekenen wisselende schaduwen in het ontzielde vertrek. Aan de nu leege wanden oude verkleurde sjaals, doffe groenen, paarschen en grijzen, met wat sterker

oranje, samenkleurend een gamma, dat Verster zoo lief had.

Het hoog binnenvallend licht strijkt langs de mooie Zeeuwsche kast en geeft glimlichten aan buikigegroene flesschen en oud glanzend hout.

De oude kleuren van het Deventer kleed worden gebroken door portefeuilles en doekramen, in de bezigheid van opruimen lukraak neergezet. Op een klein bloemstilleven flitsende schrappen van het tempermes, waar het wit van de plamuur verschijnt op de plaats waar het schilderij geteekend was. Daarnevens een weelde van kleur: het palet met de diepe purpers, de felle rooden, de sterke groenen, waaruit de bloemen opbloeiden op het blanke doek, het wacht vergeefs op de hand, die het wonder volbracht.

Onder het raam bij de deur de tafel, nu een grauw leeg vlak, waar vroeger de kleurige waspotlooden gerijd lagen. Nog zie ik de ietwat gedrongen figuur van den Meester, gebogen onder het felle licht, bezig aan die tevens sterke en teedere teekeningen, die in parelmoeren glanzen langzaam ontstonden met nooit falende hand, de stugge materie dwingend naar zijn wil. En als hij opstond om u welkom te heeten, hoe verhelderde een vriendelijke glimlach dat stroeve gelaat met de turende vorschende schildersooogen en den sterken gebogen neus boven den grauwen kortgeknipten knevel.

Verster was een eenzame, een die de stilte zocht, een schuchtere, die niet de gave had van het gladde woord, en zelden sprak over zich zelf en zijn werk. Voor de weinigen, die hem kenden, toegewijd, eerlijk en trouw. Vóór hem zijn vriend en zwager Menso Kamerlingh Onnes, dan Floris Verster, wie zal de neergevallen fakkel verder dragen?

De kapper van Floris Verster

Gerard Rosier was de kapper van Floris Verster en had zijn kapperszaak aan de Haarlemmertrekvaart, vlakbij Huize Groenoord. Kees Rosier, een ver familielid van deze kapper, stuurde mij een passage uit de aantekeningen van Aat Rosier, de zoon van de kapper. De passage heeft betrekking op het overlijden van Floris Verster en luidt als volgt:

In een wijk zoals bij ons aan de Vaart, Groenordstraat, Hansenstraat en de drie straten voorbij het Bosch (waar nu de Willem de Zwijgerlaan bij de brug over de Haarlemmerstrekvaart ligt, daar was alles heel anders.

Daar lag langs een weg een watertje van ±80 meter, daaraan een buitenhuis met een flinke vijver met een smalle wankele brug er overheen. Als men voorzichtig liep was het wel verantwoord. Daarin woonden twee mannen, met hulp, rijke mensen, de bekende Leidse schilder Floris Verster met zijn heel oude vader, deel van de familie Kamerlingh Onnes. Hij is daar in die vijver verdronken. Mijn vader heeft zich dat ongeluk wel aangetrokken.

Er werd een afspraak gemaakt, dat mijn vader als kapper een behandeling zou geven op een vrijdagmiddag. Echter mijn vader heeft een boodschap in de stad gedaan, en is later op de afspraak aangekomen. Aangezien de klant ongeduldig

werd, is hij in de aansluitende tuin gaan wandelen en over het bruggetje gegaan en is toen zeer waarschijnlijk in het water gevallen. Mogelijk is dat door niemand opgemerkt. Toen mijn vader later bij de villa aankwam, bleek hij verdronken. Mijn vader heeft zich dat altijd verweten. De potjes en attributen welke gebruikt zijn voor de stillevens van de schilder, moest mijn vader steeds bij de behandeling wegzetten. Hij heeft mij dat verteld bij een bezoek aan het museum 'Lakenhal' in mijn jonge jaren.

Bronnen:

Archiefnr. 500B, inv.nr.1054, akte 23

Historische Vereniging Oud Leiden, Jaarboekje 1962

Leids Jaarboekje 1928.

Museum De Lakenhal

NL-LdnRAL, SA III, (1816-1929), 516, inv.nr. 4724, akte 677

NL-LdnRAL, SA III, (1816-1929), 516, inv.nr. 5048, akte 101

NL-LdnRAL, SA III, (1816-1929), 516, inv.nr. 1340, folio 377

Onno Blom: *Van huis tot huis*, Uitg. Het Tillenbeest, 2013.

Onno Blom: www.youtube.com/watch?v=ARdmnhxxv44.

Lodewijk Kallenberg: *Leidse Glorie - Rondleiding over de historische begraafplaats Groenesteeg*, Leiden, 2013.

I. Oele-Kap: *Geschilderd in Oegstgeest*, Tijdschrift Vereniging Oud Oegstgeest, 12de Jaargang, nr. 2, 2000.

www.galleries.nl

www.kunstbus.nl

www.geheugenvannederland.nl

Auteurs:

Joke Boot en Lodewijk Kallenberg (februari 2017; herzien april 2021)